



Knud Hansens prædiken ved elevmødet på Ry Højskole

Taler

Knud Hansen
Teolog, præst og
højskoleforstander

Dato

2. oktober 1982

Sted

Ry Kirke

Omstændigheder**Prædikentekst**

Markusevangeliet kapitel 2, vers 14-22

Der findes lyde i verden som er uudholdelige. Hvis man på en bestemt måde filer med en ståltråd på en savklinge, frembringer det en så skingrende hvinen at det går gennem marv og ben. Man må holde sig for ørerne eller flygte for ikke at gå til grunde. Visse knallertlyde kan have samme virkning. De kan være så påtrængende at man bliver ude af sig selv og må slå fra sig, slå ihjel, slå et eller andet ihjel, man ved ikke hvad. Slå urimeligheden ihjel.

Der findes et råb i verden som de fleste af os ikke hører, til trods for at det uden tvivl lyder med en langt større kraft end de nævnte mekaniske lyde, et råb om medfølelse, ikke blot om hjælp i en bestemt situation. Overalt er der mennesker der har medfølelse behov. De findes på bunden af tilværelsen blandt de fattige, de lidet agtede, de magtesløse, dem der mishandles af andre, eller måske blot mishandles fordi forholdene fører det med sig, som i Martha Christensens *En Fridag for Fru Larsen*.

Og de findes på samfundets højeste tinder. Søren Kierkegaard har skildret Nero i det gamle Rom som en hersker der uden videre kan befale hvad som helst, og alligevel er bange. Han er kun beroliget når verden skælver for ham. Men paradoksalt nok, netop dette beroliger ham ikke. Jo mere alle skælver, des mere ensom bliver han, des mere hungrer han efter medfølelse, uden at vide det. Hvis et barn ser på ham med undrende øjne, spørgende øjne, får det ham til at fare sammen i skræk.

De fleste af os ligner Nero. Vi har ikke samme magt som han, ønsker vel heller

ikke at have det, men vi ønsker at sikre os, ikke ved at få andre til at skælve, men ved at bringe os på den sikre side overalt hvor det er muligt. Der er næppe noget andet vi ofrer så mange tanker, anstrengelser og bekymringer på som på ønsket om sikkerhed.

Og hvad kommer der ud af det? Ingenting kommer der ud af det. Jo mere vi anstrenger os, des mere får usikkerheden magt over os, frygten for hvad andre tænker, fortvivlelsen over at det hele er forgæves. Vi kan ikke sikre os.

Dertil kommer at selv om vi kunne, ville vi ingen glæde have af det. Der er ingen glæde ved at være i sikkerhed, hvis sikkerheden består i at være lukket ude fra guds gerning i verden, fra lyset og luften og de grønne træer, fra børn der leger bryllup og børn der leger begravelse. Mit egentlige jeg er ikke en higen efter at sikre sig, men efter at blive taget imod. Måske er sandheden om mennesket ikke at jeg har brug for at undskylde mig, forsvare mig eller lukke mig inde, men at nogen vil lukke døren op, komme ind til mig, acceptere mig.

Der var engang et menneske der var i besiddelse af en usædvanlig lydhørhed, og som af samme grund var i stand til at få andre til at lytte. De blev straks lysvågne, når de mødte ham. Lynet slog ned, når han talte til dem. Ingen kan sige hvorfor. Det lader sig kun gøre at sige, at sådan var han. Man kan give det forskellige navne, det at han var sådan, og man kan lade være at give det et særligt navn. Det sikre er, at her var noget på færde som ingen kunne komme udenom af dem der fik med ham at gøre.

En dag gik han forbi toldboden. Her så han Levi, Alfæus' søn, og sagde "følg mig", og straks stod Levi op og fulgte ham.

Det ville uden tvivl vække stor opmærksomhed, hvis noget sådant skete i dag, hvis en skikkelig embedsmand forlod sin skrivepult og sine regnestykker og gik med en fremmed forbipasserende. Også dengang blev der stor opstandelse. De mennesker Markus nævner var almindelige nok til at de blev nysgerrige, da Levi forlod sin toldbod og gik med en ukendt håndværker der havde kaldt på ham. Mange stimlede sammen. Hvad var det egentlig der skete? Det var ikke let at overskue. Hvem var det der gik med hvem? Gik Levi med Jesus, eller Jesus med Levi? Nu sidder de i hvert fald og spiser sammen i Levis hus, og de er ikke alene, også andre er med, mange andre, og der kommer stadig flere. Markus fortæller at nogle af dem fulgte ham "til stadighed".

Hvem de var, disse andre, beskrives ikke nærmere. Vi får de sædvanlige slagord stukket ud. Det var toldere og syndere, og så forestiller vi os i regelen noget i retning af gadens lazaroner. Det har en hel del af dem sikkert også været. Levi var det ikke. Han havde et rummeligt hus og solide indtægter som tolder, og var netop af samme grund ilde anset blandt de retfærdige, sat uden for samfundet. Også en del af de andre har muligvis borgerlig set haft en nogenlunde sikret eksistens. En broget forsamling har det været, der her var til stede, på tværs af alle borgerlige skel. Socialt og standsmæssigt har de ikke haft meget til fælles. Men de havde det til fælles at et ord havde ramt dem. Alle var på en eller anden måde blevet berørt, og nu sad de her ved deres fælles måltid, proletarer og velbjergede borgere ved siden af hinanden.

De holdt gilde. Ikke et overdådigt gilde med udsøgte retter, men i anden forstand overdådigt. Stemningen var høj. Vinen var god og den var ny. Hvis man kom den på gamle læderflasker, det ville de gamle læderflasker ikke kunne holde til. De ville revne og vinen gå til spilde.

Hvad var den nye vin? Det var den der stod på bordet og det ord der havde ramt dem, en ny virkelighed der havde samlet dem. En både synlig og ikke synlig virkelighed. Synligt var brødet på bordet og vinen i kruset, synlige var Levi, den fremmede vandringsmand og de mange gæster. Ikke synligt var guds rige, visheden om at en ny virkelighed var blevet til imellem dem, et rige profeterne havde talt om og folket set hen til med længsel gennem lange tider. Endelig havde det indfundet sig, men på en helt anden måde end nogen nogensinde havde tænkt sig.

En håndværksvend havde vist sig at være den forventede. Netop hvad ingen havde forventet. Han var kommet gående, ingen kunne sige hvorfra, han havde råbt "følg mig", og mange var gået med ham. Ingen vidste hvorfor, de vidste blot at de ikke kunne lade være.

En enkelt ting må her nævnes som forudsætning for at forstå hvad det egentlig var der skete.

Alle lovtro jøder regnede på den tid det her drejer sig om, med at den nærværende verden var i færd med at eksplodere af synd og gudsbespottelse, og gå totalt til grunde. Når tiden var inde – og den var ved at løbe ud – ville den

almægtige gribe ind og erstatte den nuværende verden med en helt anden. Så ville messias komme, holde dom over alle, frelse de retfærdige og kassere de andre. De særligt fromme ventede med utålmodighed at det skulle ske. Når man vågnede om morgenen, spurgte man, er han kommet i nat. Et benægtende svar fik ikke håbet til at forsvinde. Så kommer han i dag, og når dagen gik til ende uden tegn på forandring, sagde man, så kommer han i nat, derom kan ingen tvivle, i nat vil han komme.

Men – det blev bestandig understreget med stor energi – ingen kunne bestå for hans åsyn der forholdt sig ligegyldigt til det som var alvoren i den jødiske tro. Alvoren var den rette overholdelse af folkets grundlov, Moselovens mange regler for hvordan man skulle bære sig ad for ikke at komme galt af sted.

Man havde i jødedommen lagt mærke til noget som også andre havde lagt mærke til. Man havde set at vi overalt i livet støder på ubønhørlighed. Også gamle danske ordsprog kender ubønhørligheden. "Bøgen skal kløves fra toppen, og egen fra roden." "Som man råber i skoven får man svar." "Man kan ikke så om efteråret og høste om foråret." Det er en visdom alle kender.

Livet er et spil med ubønhørlige regler, men spillets regler er ikke spillets mening. Man spiller ikke tennis eller skak eller fodbold for reglernes skyld. Spillets mening ligger ikke i reglerne, selv om reglerne er uundværlige. Spillets mening er spillet selv, den lidenskab hvormed du gribes af spillet og glemmer reglerne, glemmer dig selv. Regler er nødvendige, men livet er noget andet end regler. Undertiden er det nødvendigt at bryde reglerne.

På Det ny Testaments tid havde samfundet udviklet sig sådan at reglerne havde taget magten fra mennesket. Mennesket var blevet et vedhæng til reglerne, ligesom det i vore dage undertiden er et vedhæng til maskinen eller til fjernsynet eller andet lignende. En bestemt gruppe af religiøse fagfolk var i jødedommen specialister i at forstå sig på hvad reglerne forlangte. Markus kalder disse forståsig-påere "de skriftkloge blandt farisæerne". Paulus kalder dem lovens trælle. I virkeligheden var de på én gang lovens underordnede (de underkastede sig ubetinget hver eneste ord i loven) og lovens overordnede (de bestemte selv hvordan ordene skulle forstås, hvad deres indhold var). De var med andre ord – hvis det går an at sige det sådan – Moselovens lænkehunde og dens kontorchefer.

De var ikke i tvivl om at den dag den almægtige slog til og lod verden gå til grunde, ville også de ugudelige gå til grunde. De ugudelige var alle der ikke kendte loven, ikke havde tid til at få den indprentet i alle enkeltheder. Der var jo efterhånden en så overvældende mængde forbud og påbud at det ikke var enhver fiskers eller fårehyrdes sag at holde styr på det hele. Deres tid gik med at bestille noget. De fleste almindelige mennesker måtte slide dag og nat for overhovedet at opretholde livet. De var syndere, og dermed på forhånd udelukket fra den kommende verden.

Det var grund nok for de lovkyndige til at fordømme sammenkomsten hos Levi. Noget værre kunne en rabbi ikke gøre end solidarisere sig med de ugudelige ved at sidde til bords med dem. Men værre endnu var den betydning han tillagde et sådant måltid. I sig selv var ethvert måltid på forhånd fuldt af betydning. Ingen lovkyndig jøde kunne sidde til bords med en ikke lovkyndig. Når rabbien fra Nazareth ikke desto mindre gjorde lovløse og deklasserede personer til sine bordfæller, var det i sig selv forbrydelse nok. Men når han desuden gjorde dette samvær, dette soldegilde, til noget mere end et samvær i almindelighed, gjorde det til et samvær i guds rige, var det blasfemi.

Det var almindeligt blandt jøderne i datiden at forestille sig saligheden i den kommende verden netop under billedet af et bordfællesskab. De retfærdige skulle sidde til bords med Abraham, Isak og Jakob. Livet skulle blive et uophørligt lykkeligt samvær, som ved et gilde med stærk vin og høj stemning, eller som ved et bryllup.

Det var velkendte billeder som alle dengang var fortrolige med. Netop disse billeder er det Markus bruger om håndværkssvenden fra Nazareth, eller rettere – han bruger dem selv. Mange har indfundet sig for at holde gilde med ham, på hans egen opfordring. Ingen behøver at faste, brudgommen er gildets midtpunkt, han accepterer alle som de er, med ny vin fylder han bægeret og lader alle drikke deraf. Han véd at et menneske ikke lever af hvad det mener om sig selv, eller af at være på den sikre side, fordi det har båret sig korrekt ad. Alle lever af medfølelse, ingen kan undvære medfølelse. Som et lyn var denne sandhed slået ned iblandt dem og havde gjort de andre sandheder ligegyldige. Alle de gamle læderflasker var blevet ubrugelige. Alt var blevet nyt. Lige midt i den gamle verden var alt blevet nyt. På grund af ham.

Men det stred mod de vedtagne læresætninger. Først må alt det gamle væk, før

noget bliver nyt. Først må synden udryddes og de ugudelige tilintetgøres. At påstå noget andet var gudsbespottelse. Og netop det var hvad Jesus påstod, han påstod at hans gilde med de ugudelige var et bryllupsgilde, at hans ord var guds ord, og han selv var gud. Gud er ikke et krav om retfærdighed, men en lidenskabelig medfølelse som ingen kan undvære. Uden den kan ingen leve. Uden den kan ingen ting leve. Af den får spurven mod til at være spurv, liljen mod til at være lilje, barnet mod til at være barn, synderen mod til at glæde sig over at være til.

Medfølelse er ikke en dyd, ikke et af livets mange krav, men livet selv. Medfølelse er noget andet end medlidenhed. Medlidenhed er en slags hovmod, den overlegnes medynk med en der ikke har sit på det tørre, sådan som man selv har. Medfølelse er lydhørhed. Medfølelsen er på én gang påtrængende og værgeløs. Da den lydhøre mærkede hvad der rørte sig i de fleste menneskers indre, måske i alles, blev han påtrængende og råbte "følg mig", og mange fulgte ham. Og han blev værgeløs over for dem han fik med at gøre, de spedalske, de selvretfærdige, de fortvivlede. Han måtte hjælpe hvor han kunne. Men én ting til skete der. Medfølelsen gav ham ro. Han behøvede ikke, som dem der ventede en ny verdens frembrud, at spejde efter tegn i sol og måne. Han følte ingen trang til at omkalfatre den ganske verden, som Johannes Døber har gjort. Han havde tid nok, tid til mennesker, tid til barmhjertighed, tid til at glæde sig over himlens fugle og markens liljer, tid til at leve.

I århundreder havde jøderne ventet messias. Så kom han, og de kendte ham ikke. Han så ikke ud som den de ventede. De skriftlærde kasserede ham, han duede ikke. Men andre forstod ham. De brugte ikke højhedstitler om ham, de vidste ikke at han var guds søn, dogmatikken var endnu ikke opfundet. Som en omvandrende håndværker havde han indfundet sig iblandt dem. De anede ikke hvorfra han kom eller hvorfor, men de elskede ham. Han havde skænket dem livet, han havde skænket dem gud. Nu vidste de at den almægtige accepterede dem som de var. På grund af ham.

Kilde

Hansen, Knud; N. H. Borup, Henrik Forman, Flemming O. Nielsen og J. Juul Petersen (red.): "Om at have mod til at leve", side 251-256. Forlaget MIMER. 2002

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

17. søndag efter trinitatis, Anden tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 1900-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/knud-hansens-praediken-ved-elevmodet-pa-ry-hojskole>